

Lausunto

23.3.2026

VN/409/2026

VN/409/2026-OKM-23

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

OKM:n asiantuntijalausunto; HE 182/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Asiantuntijalausunto

Tiivistelmä

Hallituksen esityksen tavoitteet tiedonvaihdon selkeyttämisestä ovat perusteltuja ja kannatettavia. Valiokunnan olisi aiheellista kiinnittää huomiota vielä seuraaviin seikkoihin:

- Esityksestä puuttuu kokonaisuutena lapsi- ja nuorivaikutustenarviot. Tiedonvaihdon laajentaminen vaikuttaa myös alaikäisiin ja nuoriin, jotka ovat haavoittuvassa asemassa arkaluonteisen tiedon käsittelyn suhteen.
- Nuorten suojelun näkökulmasta on tärkeää varmistaa, että tiedonvaihto ei johda ennakkoivaan profilointiin tai valikoivasti kohdistuvaan kontrolliin, vaan tukee nuorten oikeutta tulla kuulluksi, kohdatuksi ja saada oikea-aikainen tuki. Tiedonvaihto ei saa korvata varhaista tukea tai monialaista yhteistyötä, vaan sen tulee vahvistaa niitä.
- Esityksessä käytetty katujengi-käsite on oikeudellisesti epätarkka eikä vakiintunut, ja tuomioistuimet ovat arvioineet sen soveltamista tapauskohtaisesti. Tämän vuoksi tiedonvaihdon tulee perustua yksilöityyn toimintaan, ei ilmiökäsitteisiin. Tätä tukee myös viimeaikaisin nuorisotutkimus.
- Jatkovalmistelussa tulisi täsmentää nuoren informoimisen periaate, vahvistaa monialaisen yhteistyön rakenteita ja varmistaa, että toimeenpanossa annetaan ohjeistus ja koulutus, joka turvaa lasten ja nuorten perusoikeudet ja yhdenvertaisen kohtelun.

1. Johdanto

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunnon poliisilain muutoksesta. Tarkastelu perustuu nuorisolakiin sekä nuorisotyön ja -politiikan tietoperustaan. Poliisilain muutokset ovat perusteltuja ja kannatettavia. Valiokunta voisi vielä kiinnittää huomiota tässä lausunnossa esitettyihin asioihin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan poliisilain tiedonsaantia ja tiedonluovutusta koskevien säännösten selkeyttämistä ja laajentamista, jotta poliisin toimivaltuudet vastaisivat nykyistä toimintaympäristöä ja viranomaisyhteistyön tarpeita. Koska tiedonvaihto koskee myös alaikäisiä tai muutoin haavoittuvassa asemassa olevia nuoria, on perusteltua arvioida esitystä nuorten oikeuksien, osallisuuden ja

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

yhdenvertaisuuden näkökulmasta – nuoren etu edellä. On tärkeää, että lainsäädäntötyön edetessä varmistetaan tiedonvaihdon tukevan nuorten suojelua, ei nuorten ennakoivaa profilointia, sillä epätarkkarajaisesti käytetty tieto voi johtaa tarpeettomiin riskioletuksiin, kohdistua valikoivasti jo ennestään haavoittuviin nuoriin ja heikentää luottamusta viranomaisiin.

2. Nuorten asema ja tiedonvaihto

2.1 Nuoren oikeus tulla informoiduksi tiedon luovutuksesta

Nuorisolaki (1285/2016) korostaa nuoren oikeutta vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin. Poliisilain 4 luvun 2 §:ssä esitetty poliisin oikeus saada tietoja viranomaisilta salassapidon estämättä (HE s. 11–12) ei kuitenkaan sisällä ohjausta siitä, miten nuori informoidaan tilanteessa, jossa hänen tietojaan luovutetaan ilman suostumusta. Poliisilain laajennettu tiedonsaanti koskee nuorten kohdalla mitä varmimmin tilanteita, missä nuorten tuki on keskeistä (koulupoissaolot, huoli lapsen/nuoren edun toteutumisesta, mielenterveys, väkivallan uhka). Nuorten kohdalla olisi tärkeä huomioida, että tietojen luovutus ei korvaisi ennalta ehkäisevää työtä, jota nuorten kanssa tehdään, vaan kytkeytyy siihen. Nuorten tulee voida luottaa viranomaisiin ja siihen, että heidän tietojaan käytetään oikeasuhteisesti.

Valiokunnan tulisi huomioida, että nuorta tulee informoida silloin, kun se on mahdollista viranomais-tehtävää vaarantamatta. Edelleen on tärkeää painottaa, että nuoren tunne osallisuudesta ei synny nuoren ohi tapahtuvalla tiedonvaihdolla, vaan tärkeämmässä asemassa tulisi olla kohtaava työote ja laadukkaat, yhteensovitut nuorten palvelut. Osallisuuden huomioiminen tukee nuoren oikeusturvaa, lisää turvallisuuden tunnetta ja luottamusta palveluihin.

2.2 Varovaisuusperiaate ja yhdenvertaisuus

Esityksessä kuvataan tulkintaeroja, jotka ovat syntyneet varovaisuusperiaatteesta ja salassapidon arvioinnin vaativuudesta (HE s. 30–31). Varovaisuusperiaatteella tulisi edelleen olla erityinen merkitys nuorten tietojen käsittelyssä.

Sääntelyn selkeyttäminen voi vähentää tulkintaongelmia, mutta perusteltua on varmistaa, ettei se johda tarpeettoman laajaan tiedonvaihtoon, vaan tiedot luovutetaan vain välttämättömyysvaatimuksen täyttyessä. Tähän liittyy olennaisesti myös HE-kirjaukset katujengeistä. Tiedonvaihto voi vahvistaa rakenteellisia vinoumia – esimerkiksi maahanmuuttotasaustaisten nuorten ”ylimonitorointia”.

3. Katujengi-käsitteen käyttö ja oikeudellinen tausta

Esityksessä kuvattu katujengi-ilmiö on luonteeltaan jäsentymätön, eikä käsitteelle ole vakiintunutta määritelmää. Myös tuomioistuimissa on jouduttu arvioimaan tapauskohtaisesti, vastaavatko poliisi- ja mediapuheessa käytetyt jengiviittaukset rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä. Tämän vuoksi lainsäädäntömuutosten tulee nojata täsmällisiin ja oikeudellisesti määriteltuihin kriteereihin, ei epämääräisiin ilmiökäsitteisiin.

3.2 Nuorisotutkimuksen näkökulmia

Nuorisotutkimuksen mukaan nuorten arjessa ei ole havaittavissa systemaattista, organisoitunutta jengitoimintaa. Nuorten välisiä konflikteja selittävät pikemminkin taloudelliset motiivit, epävarmuudet, pienimuotoinen vertaiskauppa ja status, eivät ryhmämuotoinen jengiytyminen. Ryhmäsuhteet ovat tilapäisiä, vaihtelevia ja nuorten taustat ovat erilaisia, eikä rikollisuuden kasautuminen selity yhdellä ryhmällä vaan paikallisilla sosiaalisilla dynamiikoilla.

3.3 Tutkimustiedon merkitys

Tutkimustieto tukee oikeuskäytännön tarvetta tarkastella jengiviittauksia tapauskohtaisesti. Katujengi-termi voi kattaa keskenään hyvin erilaisia nuoria, joista moni ei täytä juridisia tunnusmerkkejä, ja se voi ohjata huomiota pois rakenteellisista syistä, kuten taloudellisesta eriarvoisuudesta, velkaantumisesta ja koulupoissaoloista. Siksi tiedonvaihdon perusteet tulisi aina ankkuroida yksilöityyn toimintaan ja systemaattiseen näyttöön, ei ilmiötä kuvaaviin mutta juridisesti epätasällisiin kategorioihin.

4. Poliisin oma-aloinen tiedonluovutus ja nuorisotyön yhteistyö

Esityksen mukaan poliisin mahdollisuus luovuttaa tietoja salassapidon estämättä kirjataan lakiin aiempaa selkeämmin, koskien sekä pyyntöperusteista että oma-aloinen tiedonluovutusta (HE s. 37–39).

Yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan erityisesti tilanne, jossa poliisi voisi luovuttaa tietoa etsintäkuulutetusta lapsesta tai nuoresta järjestöyöntekijälle (HE s. 67–68). Opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut lausunnossaan sisäministeriölle 18.8.2025, että pitäisikö ne tahot, joille tietoja voidaan luovuttaa, olla määritelty lain tasolla. Nyt säännöksessä ei ole määritelty tahoja, joille tietoja voitaisiin luovuttaa.

Nuorisotyössä on keskusteltu paljon tiedonvaihdon haasteista ja siksi tämä muutos on pääosin hyvä edelliset lausunnon kohdat ja niiden luomat rajat tarkasti huomioiden. Kunnallisen nuorisotyön rooli tiedonvaihdossa jää epäselväksi ja sitä olisi hyvä selvittää. Tiedonvaihdon helpottamisen lisäksi on myös hyvä nostaa valiokunnalle esiin se, että monialaisen yhteistyön merkitys korostuu nuorten kanssa työskennellessä ja sille tulisi olla toimialojen väliset ja yhteisesti sovitut käytännöt.

4.1 Monialaisen yhteistyön merkitys tiedonvaihdon tarpeen vähentäjänä

Monialainen yhteistyö on keskeinen osa nuorten palveluiden ekosysteemiä, se tukee sekä nuoren hyvinvointia että viranomaisyhteistyötä. Esityksessä kuvataan viranomaisten yhteistyön tarvetta turvallisuushkien ehkäisemiseksi (HE s. 5–7) ja poliisin lakisääteisiä yhteistoimintavelvoitteita (HE s. 11).

Kokemuksen perusteella voidaan todeta, että silloin kun kunnat, koulut, oppilaitokset, sosiaali- ja terveydenhuolto, poliisi, nuorisotyö ja järjestöt toimivat säännöllisesti yhdessä esimerkiksi Ankuri-toimintamallin tai moniammatillisten tiimien kautta, tiedonvaihdon tarve supistuu luonnollisesti. Esiin nousseina huolina mm. nuorisotyön, perusopetuksen ja toisen asteen nuorisorikollisuuden ja nuorten väkivaltaisen käytöksen vähentämisen hankkeissa, missä on pyritty vahvistamaan monialaista yhteistyötä, on ollut, että poliisi ei ole priorisoinut monialaisen työn tehtäviä, vaikka kyse olisi ollut juuri sisäministeriön ja poliisien kehittämän Ankkurityön laadun ja toimintamallien kehittämisestä.

On tärkeää, että monialaista yhteistyötä vahvistetaan, joka mitä varmimmin vähentäisi tietyissä nuorten tapauksissa tarvetta käyttää pakottavia tiedonvaihtomekanismeja.

5. Lapsi- ja nuorivaikutusten arviointi

Esityksen perusoikeus- ja tietosuojavaikutusten arvioinnissa käsitellään mm. sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen luovutusta poliisille, mukaan lukien läsnäolo- ja henkilöllisyystiedot (HE s. 45–46), mutta vaikutuksia lapsiin ja nuoriin ei tarkastella erikseen nuorten edun ja oikeuksien näkökulmista. Valiokunnan tulisi huomioida, että lainsäädäntömuutoksen astuessa voimaan, tulee myös kehittää valvontaa, ohjeistusta ja koulutusta lasten ja nuorten perusoikeuksien varmistamiseksi poliisissa.

Marja N. Pulkkinen, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Jakelu	Eduskunnan hallintovaliokunta
Tiedoksi	OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Annika Lyytikäinen OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Heidi Backman